

Л. В. Стрільчук – кандидат історичних наук, доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн Волинського національного університету імені Лесі Українки;
Ю. А. Оксамитний – студент V курсу історичного факультету Волинського національного університету імені Лесі Українки

Суецька криза 1956 р. у світлі перебігу арабо-ізраїльського протистояння: витоки, еволюція, наслідки конфлікту

Роботу виконано на кафедрі нової та новітньої історії зарубіжних країн ВНУ ім. Лесі Українки

У статті проаналізовано причини зародження, динаміку перебігу та наслідки Суецької кризи 1956 року, що стала закономірним результатом наростання напруги між арабами і євреями, з одного боку, та арабами і великими європейськими країнами – з іншого. Основну увагу приділено висвітленню як внутрішніх регіональних, так і зовнішніх геополітичних факторів у наростанні конфлікту. Проаналізовано міжнародні відносини в Близькосхідному регіоні крізь призму протікання військового зіткнення, а також розглянуто спроби світового співтовариства залагодити повоєнну напругу. Визначено та охарактеризовано основні результати та наслідки кризи 1956 року як для тогочасного арабо-єврейського Сходу, так і для подальшого розгортання близькосхідного протистояння.

Ключові слова: війна, конфлікт, арабо-ізраїльське протистояння, Суецька криза, Східний блок, світове співтовариство, арабський світ, євреї, Близькосхідний регіон, сіонізм, арабський націоналізм.

Стрільчук Л. В., Оксамитний Ю. А. Суецкий кризис 1956 г. в контексте хода арабо-израильского противостояния: истоки, эволюция, последствия конфликта. В статье анализируются причины зарождения, динамика хода и последствий Суецкого кризиса 1956 года, который стал закономерным результатом нарастания напряжения между арабами и евреями, с одной стороны, и арабами и большими европейскими странами – с другой. Основное внимание уделено как внутренним региональным, так и внешним геополитическим факторам в нарастании конфликта. Проанализированы международные отношения в Ближневосточном регионе сквозь призму протекания военного столкновения, а также рассмотрены попытки мирового содружества снять послевоенное напряжение. Определены и охарактеризованы основные результаты и последствия кризиса 1956 года как для тогдашнего арабо-еврейского Востока, так и для последующего нарастания ближневосточного противостояния.

Ключевые слова: война, конфликт, арабо-израильское противостояние, Суецкий кризис, Восточный блок, мировое содружество, арабский мир, евреи, Ближневосточный регион, сионизм, арабский национализм.

Strilchuk L. V., Oksamytny Yu. A. The Suez Crisis of 1956 in the Light of the Motion of Arabic-Israel Opposition: the Sources, Evolution, Consequences of the Conflict. The presented article is based on the analysis of the reason of origin, the loud speakers of motion and consequences of the so-called Suez crisis of 1956, which became the appropriate result of the growth of tension between Arabs and Jewish from one side and by Arabs and great European by countries, from another side. Basic attention is spared, in particular, to illumination both internal regional and external geopolitical factors in growth of the conflict. International relations are analysed in the Near East region through the prism of flowing of the military collision, and also the attempts of the world concord to settle post-war tension are considered. Settled are the basic results and consequences of the crisis of 1956 are described both for of that time the Arabic-Jewish East and in subsequent development of the Near East opposition.

Key words: war, conflict, Arab-Israeli opposition, the Suez crisis, the Eastern block, the world concord, the Arabic world, the Jewish, the Near-Eastern region, the Zionism, the Arabic nationalism.

Серед численних конфліктів другої половини ХХ ст. особливе місце займає Суецька криза 1956 р. на Близькому Сході, яку нині прийнято розглядати щонайменше у двох ракурсах. Перший полягає у характеристиці військового зіткнення Єгипту, з одного боку, та Англії і Франції – з іншого, що мали на меті зберегти свої позиції в регіоні. Другий аспект ґрунтується на аналізові конфлікту крізь призму наростання напруги між арабами та євреями. Саме останній аспект є предметом дослідження цієї статті.

Для сьогодення проблема є досить **актуальною** з кількох міркувань: по-перше, недостатня висвітленість окресленої проблеми сучасною українською історіографією, а також залучення новітніх наукових досліджень та публікацій, що містять посилання на невідомі або засекречені до недавнього часу документи, які дають можливість по-новому оцінити Суецьку кризу 1956 р.; по-друге, ідеологічно незаангажоване розуміння усіх аспектів арабо-ізраїльського протистояння необхідне не тільки для переосмислення причин та витоків зародження конфліктної ситуації, а й для складання прогнозів його подальшого розвитку та перспектив урегулювання у майбутній науково-дослідній діяльності як зарубіжних, так і українських учених.

Врахувавши вищезазначені міркування і залучивши радянські публікації попередніх років, а також новітні пострадянські дослідження, ми спробували відкинути ідеологічні та політичні штампи, притаманні для попередніх епох, а також відійти від односторонніх заполітизованих поглядів на зародження та розвиток арабо-ізраїльського протистояння.

Ця стаття ґрунтується на аналізі досліджень як радянських, так і сучасних російських, українських, американських та європейських учених-істориків, політиків і політологів.

У радянську добу арабо-ізраїльське протистояння загалом та Суецька криза зокрема розглядалися крізь призму невирішеності палестинського питання, вказуючи, що саме агресивна природа сїонізму та імперіалістична змова США з країнами Західної Європи є справжніми причинами конфлікту (праці М. Е. Хазанова, Є. Дмитрієва та В. Ладейкіна, колективу авторів "Історії дипломатії"). Сучасні пострадянські дослідники А. Д. Епштейн, О. І. Смирнов присвятили свої наукові праці переважно арабо-ізраїльським війнам, приділяючи мало уваги процесам політичного врегулювання протистояння. Для розкриття проблеми важливими виявилися праці Дж. Гренвілла, Ж.-Б. Дюрозеля, П. Джонсона, які розглядали конфлікт у світлі геополітичних відносин та міжнародної дипломатії. У процесі написання статті були використані різні документи та матеріали, що були вміщені у наукових дослідженнях згадуваних уже А. Д. Епштейна, М. Е. Хазанова, А. І. Смирнова. Важливими стали мемуари Моше Даяна, у яких свідок тих подій подає оригінали планів військових операцій та витяги з резолюцій ГА ООН.

Досліджуючи Суецьку кризу 1956 р., ми ставили за **мету**: показати причини та особливості назрівання конфліктної ситуації на Близькому Сході в кінці 40-х – на початку 50-х років ХХ ст., визначивши регіональні та геополітичні фактори в процесі ескалації військового зіткнення, а також охарактеризувати динаміку перебігу Суецької кризи 1956 р., розкривши її суспільно-політичні наслідки.

Відповідно до визначеної мети ставилися такі **завдання**:

- дати характеристику суспільно-політичної ситуації, що склалася на Близькому Сході в кінці 40-х – на початку 50-х років ХХ ст.;
- визначити причини, що призвели до ескалації конфлікту;
- дати характеристику перебігу Суецької кризи 1956 р.;
- висвітлити дипломатичні намагання світового співтовариства подолати повоєнну регіональну напругу;
- проаналізувати результати та наслідки Суецької кризи 1956 р. у подальшому процесі врегулювання арабо-ізраїльського протистояння.

Перемога Ізраїлю у Палестинській війні 1948–1949 рр. стала поворотною віхою в історії Близького Сходу. Піднесення Ізраїлю в усіх сферах державного будівництва, як і політико-військова слабкість арабських країн були очевидними. Зокрема, загострення внутрішньополітичних арабських проблем дозволило місцевим екстремістам вийти на політичну авансцену. Це призвело до того, що в багатьох країнах було здійснено державні перевороти: у 1951 р. вбито короля Йорданії Абдаллаха, в липні 1949 р. генерал Хусні Заїм скинув правлячий уряд Сирії, а в 1952 р. в Єгипті владу захопили військові, об'єднані в Раді революційного командування. Слід зазначити, що майже всі арабські країни зайняли антиізраїльську позицію, пропагуючи ідею, що саме євреї з їхньою штучно утвореною державністю є учасниками "всесвітньої імперіалістичної змови", а тому й головними винуватцями поразки арабів у Палестинській війні 1948–1949 рр. [4, 70].

Після завершення Палестинської війни стало очевидним, що світове співтовариство зацікавлене у збереженні миру в Близькосхідному регіоні на основі підписаних Родоських угод між ізраїльтянами

та арабами. У травні 1950 р. після зустрічі міністрів закордонних справ США, Британії та Франції було опубліковано спільну тристоронню заяву. Скасовуючи ембарго на продаж зброї до країн, котрі зобов'язувалися не здійснювати агресивних військових дій, великі держави декларували намір удатися до відповідних заходів у рамках ООН або й поза нею проти країн-агресорів, застерігаючи при цьому саме арабів від планів антиізраїльського реваншу. Завдяки жорсткій позиції великих держав удалося загасити новий конфлікт, що розпочався у 1951 р. окупацією ізраїльтянами демілітаризованої зони Ель-Ауджа на півночі Синайського півострова. Однак подібні конфлікти, що відбулися і в інших демілітаризованих зонах, змусили Ізраїль, посилаючись на потреби створення умов для власної безпеки, окупувати ці зони [7, 464].

Тим часом, незважаючи на тривожні революційні зміни в країнах Азії, ізраїльтяни намагалися самостійно досягти консенсусу з арабськими державами. Одразу ж після утворення Хашимітського королівства в Йорданії розпочалися таємні переговори з Абдаллахом, унаслідок чого було укладено угоду про ненапад та встановлення режиму вільної торгівлі терміном на 5 років. Саме після цієї угоди йорданський монарх був убитий членами організації “Аль-Джихад аль-Муккадас” [10, 111]. Окрім того, були спроби встановити дружні відносини і з постреволуційним Єгиптом після захоплення влади згадуваною вище Радою революційного командування [12, 89].

На перший погляд здавалося, що всі спроби Ізраїлю ліквідувати загрозу можливого конфлікту вдалися, однак усі подальші події показали марність сподівань єврейського суспільства на спокійне життя.

Геополітична ситуація на Близькому Сході змінилася після того, як владу в Єгипті 1954 р. фактично узурпував Г. А. Насер – один із учасників та натхненників революції “вільних офіцерів”. Новий єгипетський лідер був аж ніяк не “прозахідником”. Він одразу задекларував свої грандіозні плани, що полягали у швидкій мобілізації народних мас арабських країн на скинення місцевих режимів та в об'єднання всього арабського світу, де саме Єгипту належала роль гегемона. Таким чином, доля євреїв була однозначною: оголосивши Ізраїль ставлеником європейського та американського імперіалізму, Г. А. Насер вимагав знищення цієї держави [7, 537; 5, 131].

Однак, зважаючи на значні труднощі розбудови державної економіки, Г. А. Насер протягом 1952–1955 рр. не поспішав іти на пряму конфронтацію з Ізраїлем. Проте лютневий рейд ізраїльських військ у Секторі Газа, що було сприйнято ним як акт прямої агресії, поховав усі надії на мир у регіоні. Окремі переговори ще продовжувалися, та тепер Г. А. Насер уже вимагав, щоб Ізраїль негайно повернув йорданцям Негев, у результаті чого Йорданія та Єгипет отримали б стратегічно важливий для них спільний кордон [3, 449].

Щоб запобігти рейдам ізраїльських військ на єгипетську територію, Г. А. Насер звернувся до країн Заходу з проханням надати йому необхідну сучасну зброю. Англія та Франція обмежилися в 1954 р. невеликими поставками зброї, а США взагалі відмовилися постачати зброю на Близький Схід. У цій ситуації Г. А. Насер звернувся за допомогою до СРСР. І вже 27 вересня 1955 р. на військовому параді у Каїрі єгипетська армія продемонструвала найновіші зразки авіаційної, танкової та артилерійської техніки, отримані з Радянського Союзу. Водночас, демонструючи загальне арабське єднання, у параді взяли участь військові підрозділи з Лівану, Йорданії, Саудівської Аравії та Ємену [11, 19]. Важливим аспектом правління єгипетського лідера став відверто антизахідний за своїм характером зовнішньополітичний курс. Об'єктом його критики став Багдадський пакт, що виник у 1955 р. як своєрідний аналог НАТО на Близькому Сході з метою ізоляції Єгипту в арабському світі. Крім того, Г. А. Насер почав переговори з Й. Б. Тіто та Дж. Неру щодо можливості формування блоку “неприєднаних сил”. А постійна підтримка національних рухів у країнах Африки викликала незадоволення з боку Франції [14, 39]. Таким чином, як зазначає Ж.-Б. Дюрозель, єгипетський лідер “монополізував для своєї мети все, що було в арабському світі з непримиренного націоналізму, затятого ізоляціонізму та антизахідництва” [7, 538].

Остаточо цей геополітичний вектор сформувався після того, як США, котрі взяли стратегічний курс на витіснення Англії та Франції з регіону, протестуючи проти поставки зброї зі Східного блоку й оголошення “нейтралістської позиції” Єгипту на о. Бріоні (18–20 липня 1955 р.), відмовилися фінансувати будівництво Асуанської греблі. У відповідь, фактично порушивши Константинопольську

конвенцію 1888 р., що закріплювала право вільного пересування суден через Суецький канал, Г. А. Насер 26 липня оголосив націоналізацію Компанії Суецького каналу. Це, звичайно, не влаштувало Англію та Францію, які були головними акціонерами каналу, адже вартість акцій Компанії на фондовій біржі становили 70 млн єгипет. фунтів, із яких, до речі, Єгипет отримував лише 7 % [8, 550].

Націоналізація каналу змусила британський кабінет міністрів прийняти рішення про необхідність підготовки до воєнних дій. План передбачав установаження зв'язків із Францією та, головне, з Ізраїлем, який був дуже занепокоєний політикою Єгипту. Географічне положення Ізраїлю робило його надзвичайно уразливим: уторгнення ворогів углиб території більше ніж на 24 км розсікало країну навпіл. Разом із тим, чисельність населення арабських країн була значно більшою. Одночасно активізувалась і військова розвідка "Аман", яка, зокрема, повідомила, що під Гданськом почалося навчання єгипетських військових пілотів [7, 450; 13, 199].

Погіршило відносини Єгипту та Ізраїлю й закриття Г. А. Насером Тиранської протоки і Суецького каналу для пересування ізраїльських суден. Установаження економічної блокади завдало відчутного удару економіці молодій державі. Тому, розуміючи складність ситуації, Д. Бен Гуріон восени вимагав від великих держав негайного прориву блокади [12, 56; 14, 43].

Не менш важливою була для Ізраїлю проблема арабів-палестинців. Не маючи належних соціальних умов, високооплачуваної роботи, земельних наділів, більшість із них, отримуючи від Г. А. Насера фінансову підтримку (за кожен вдалий рейд 90 єгипет. фунтів., не враховуючи бонуси за кожного вбитого єврея), переходили в загони партизанів-"федаїнів". Базуючись у Секторі Газа, вони з 1953 р. почали здійснювати постійні напади вглиб території Ізраїлю [11, 21]. Це змусило Генсека ООН Д. Хаммаршельда звернутися до Г. А. Насера з вимогами припинити їхнє фінансування. Однак це прохання було проігнороване, оскільки єгипетський лідер був зацікавлений у тому, щоб федаїни тримали євреїв у постійній напрузі, змусивши тим самим відвести їхню увагу від проблем із Єгиптом [11, 21]. Реакція ізраїльтян була моментальною: 28 лютого 1955 р. Генштаб провів воєнну операцію в секторі Газа під кодовою назвою "Чорна стріла" з метою знищення усіх військових таборів. Але її наслідки призвели до чергового накручування витка напруги уздовж ізраїльсько-єгипетського кордону та збільшення числа прикордонних інцидентів. Ще багато років після Суецької кризи Г. А. Насер виправдовувався, що саме операція "Чорна стріла" та необхідність відновлення гідності єгипетської армії були основними причинами для встановлення контактів зі Східним блоком [1, 41–42].

Таким чином, зваживши всі обставини, ізраїльське керівництво дійшло висновку, що Г. А. Насер дійсно готується до війни. Черговим доказом цього стало утворення у 1955 р. спільного військового командування Сирії та Єгипту; договори про оборону були підписані й із Саудівською Аравією, Ліваном, Йорданією [8, 546]. Окрім того, блокада Суецького каналу, що стало частиною економічної війни, рейди федаїнів, які приносили нові жертви, нова радянська зброя, яка поступово опановувалася єгипетською армією, змусили Ізраїль пришвидшити темпи підготовки своєї армії до можливої війни [1, 43].

Підсумовуючи вищесказане, слід відзначити тенденцію до збігання інтересів Ізраїлю й урядів Англії та Франції стосовно необхідності початку воєнних дій проти Єгипту. Тому протягом літа 1955 – осені 1956 рр. відбулися переговори зацікавлених у війні проти Єгипту сторін: у липні 1955 р. в Булонському лісі між головою уряду Франції Г. Молле та ізраїльським міністром оборони Ш. Пересом, у вересні в Тель-Авіві між Ш. Пересом та міністром оборони Франції А. Томасом. Важлива зустріч була проведена 30 вересня у Парижі, у якій взяли участь Ш. Перес та міністр закордонних справ Г. Меєр. Ця зустріч проходила дуже напружено, адже ситуація на Близькому Сході вимагала негайних дій. Г. Молле та міністр закордонних справ К. Піно в загальних рисах окреслили свої воєнні плани. Однак виникло питання стосовно участі Великобританії. Річ у тім, що ізраїльські бойовики провели ряд воєнних операцій, спрямованих на зачистку від палестинських бойовиків території Йорданії, яка вважалася союзницею Британії на Близькому Сході. У випадку війни британці могли стати на бік арабських держав, а це не влаштувало ні Францію, ні Ізраїль.

Тому в жовтні відбулися зустрічі Е. Ідена та Г. Молле у Парижі, на якій британський прем'єр-міністр заявив: "У випадку втручання Ізраїля (у війну – авт.), з нашої точки зору, було б кращим,

якщо це буде проти Єгипту”. Д. Бен Гуріон, зрозумівши натяки Е. Ідена, у своїй промові 17 жовтня відкинув можливу “загрозу нападів фєдаїнів з йорданської сторони”, додавши, що “найбільша небезпека перед Ізраїлем – це напад єгипетського диктатора” [12, 331–332].

Остаточно тактику ведення війни було затверджено на переговорах у Парижі 22–24 жовтня 1956 р., на якій ізраїльську сторону представляли Д. Бен Гуріон, М. Даян та Ш. Перес, французьку – Гі Молле, К. Піно і Бурже-Монурі, англійську – С. Лойд та П. Дін. План воєнної операції передбачав такі дії союзників: по-перше, починають війну ізраїльтяни введенням військ у зону каналу 29–30 жовтня; по-друге, 30 жовтня Британія та Франція звертаються до урядів Єгипту та Ізраїлю з вимогою зупинити воєнні дії, відвести війська на 16 км від каналу і згодитися на його окупацію англо-французькими військами. Окупація триватиме до тих пір, доки не буде укладено договір, що гарантує вільний прохід кораблів усіх країн через канал. Якщо Ізраїль чи Єгипет не приймуть вимоги протягом 12 годин, то союзні війська почнуть висадку свого десанту. По-третє, у разі відмови зі сторони єгиптян союзні війська почнуть бойові дії 31 жовтня. Це було необхідно для того, щоб ізраїльтяни встигли зайняти західне узбережжя Акабської затоки; по-четверте, Ізраїль не мав права першим нападати на Йорданію. Якщо ж остання почне воєнні дії проти Ізраїлю, то Британія буде звільнена від зобов’язань прийти їй на допомогу [3, 454; 11, 80].

Таким чином, Ізраїль мав виконати доволі брудну роботу. Проте хитрощі англійців і французів виглядали достатньо наївними, оскільки ізраїльтяни бажали отримати максимальну вигоду. План “Кадеш” як складник операції “Мушкетер” передбачав, що буде захоплено південь Синайського півострова, острови Тиран та Синафір, а також узяті під контроль Суецький канал [2, 391].

На початок воєнної операції Ізраїль сконцентрував понад 100 000 солдат, 200 танків, 150 бойових літаків, 20 кораблів, 600 гармат. На противагу Єгипет виставив армію з 90 000 солдатів, 600 танків, 200 бронетранспортерів, 200 гармат і 128 бойових літаків [2, 391; 6, 517].

29 жовтня 1956 р. ізраїльтяни здійснили атаку на Єгипет загонами повітряно-десантної бригади і танкового батальйону, заволодівши Ель-Кунтіллою та Ель-Кусеймією. На морі в районі Сектора Газа та Рафах тривали позиційні бої. Наступного дня Англія та Франція звернулися до обох воюючих сторін із вимогою відвести свої війська на 16 км від каналу. Єгипту було дано 12 годин на роздуми, але Г. А. Насер одразу ж відкинув усі вимоги. А 30 жовтня Франція та Великобританія, наклавши вето на рішення РБ ООН про негайне припинення бойових дій і забов’язування припинити постачання зброї ізраїльтянам, почали готувати свої війська, не чекаючи остаточної відповіді Єгипту [14, 45]. 31 жовтня союзні війська перейшли до прямих воєнних дій: авіація здійснила нальоти на військові бази в Каїрі та Порт-Саїді. Таким чином, Суецька війна, що тривала з 29 жовтня по 6 листопада, завершилася повним розгромом єгипетської армії та захопленням ізраїльтянами Синайського півострова і Сектора Газа [9, 606]. Оцінюючи наслідки кампанії, Д. Бен Гуріон сказав, що вона “завдала удару по престижу єгипетського диктатора, який бажав панувати над всіма народами Близького Сходу... Напруга, яка цілий рік володіла ними, послабилася після Синайської кампанії, і ми зітхнули з полегшенням” [1, 44].

Однак, поки тривали воєнні дії, роль миротворця, зрозуміло, на себе взяла ГА ООН, яка 2 листопада прийняла резолюцію № 997 /ES-I/, що передбачала негайне припинення вогню, відхід військ до лінії перемир’я, припинення постачання зброї до воєнних фронтів [8, 564; 11, 192]. Але цілком можливо, що голосування в ООН не перешкодило б франко-англійським силам досягти своєї мети, якби не радянське втручання, з допомогою якого СРСР збирався перетворити воєнний провал Г. А. Насера у дипломатичну перемогу. Після безрезультативних спроб схилити США до спільних воєнних дій СРСР поставив ультиматум трьом державам. Маршал М. Булганін засудив агресію і висловився про можливість застосування ядерної зброї. А в ноті протесту Ізраїлеві порушувалося питання про саме існування цієї держави. Радянські заклики і тиск з боку світової громадськості змусили союзників переглянути свої дії. 8 листопада, коли цілі війни були досягнуті, Ізраїль сповістив Президенту США і Генсеку ООН про свою готовність вивести війська із Синаю після відповідних домовленостей із миротворчими силами ООН. Ізраїль добивався для себе гарантій вільного судноплавства в Ейлатській затоці та Тиранській протоці, а через них – і вільного виходу в Червоне море. Хоча Ізраїль хотів зберегти за собою стратегічно важливі позиції в Шарм аль-Шейху та Секторі Газа, урядові США вдалося змусити ізраїльтян вивести війська з цих районів в обмін на гарантії участі ООН в управлінні Сектором Газа. Остаточно ізраїльтяни вивели свої війська в 1957 р. Для контролю за дотриманням умов припинення вогню на 56-кілометровий відрізок арабо-

ізраїльського кордону в Секторі Газа та 185-кілометрову лінію розмежування на Синаї було введено контингент військ ООН [1, 44; 10, 117].

Війна призвела до важких наслідків, оскільки супротивники зазнали значних утрат. Єгиптяни тільки на Синаї втратили понад 1000 людей. Ізраїль офіційно визнав зі свого боку 189 загиблих та 900 поранених військовослужбовців [6, 519].

Зазнавши воєнної поразки, Г. А. Насер здобув велику моральну перемогу. Окрім того, що було відновлено суверенітет Єгипту над усією звільненою територією, Г. А. Насер став лідером арабського світу, символом відкритої непокори імперіалістичному пануванню. Він зміг переконати увесь арабський світ у великій перемозі Єгипту, а місцева пропаганда змогла показати Ізраїль як учасника та натхненника “імперіалістичної змови”. Популярність єгипетського президента на батьківщині і в країнах третього світу була забезпечена [9, 607]. Провал троїстої агресії мало і велике міжнародне значення: по-перше, успіх досвіду визвольної боротьби єгиптян прискорив розпад колоніальної системи, а по-друге, послабилися позиції Великобританії та Франції в Близькосхідному регіоні, який віднині став ареною суперництва двох наддержав – США та СРСР. Окрім того, війна стимулювала доцентрові тенденції в арабському світі. Зокрема, було утворено внаслідок злиття Сирії та Єгипту Об’єднану Арабську Республіку, що й свідчить про великий авторитет Г. А. Насера.

І навпаки, Ізраїль, отримавши перемогу у воєнних кампанії, зазнав великої дипломатичної поразки. На фоні триумфу Г. А. Насера Г. Меєр пророкувала: “... (в ООН) ми спробували запевнити усіх, що повернення до кордонів 1949 р. призведе до нової війни на Близькому Сході” [13, 215].

Багато західноєвропейських дослідників уважають, що Синайська кампанія і окупація Суецького каналу могла б завершити або хоча б частково вирішити арабо-ізраїльські суперечності шляхом державного перевороту в Єгипті. Однак це не так, оскільки арабський націоналізм виявився не безпідставним, він не був міфом однієї людини, в цьому випадку Г. А. Насера, а тому ліквідація його влади не вирішила б проблеми. Окупація країни викликала супротив усіх арабських країн, а також екстремістських організацій регіону [3, 457]. Нарешті на арабо-ізраїльському кордоні настало відносно затишшя, а ізраїльські кораблі врешті-решт отримали змогу вільно проходити через Тиранську протоку в Африку та Азію. Але через 10 років мирні гарантії були забуті. Г. А. Насер вимагав остаточно вивести війська із Санаю, і над регіоном нависла загроза нової війни.

Література

1. Алек Д. Эпштейн. Войны и дипломатия. Арабо-израильский конфликт в XX веке.– К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2003.– 216 с.
2. Великие битвы XX века/ Авт.-составители: О. М. Чернякевич, И. Н. Чернякевич, И. С. Чернякевич.– М.: Мартин, 2002.– 480 с.
3. Гренвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты / Пер. с англ. О. Суворов.– М.: Аквариум, 1999.– 896 с.
4. Джонсон П. Современность. Мир с двадцатых по девяностые годы. Т. 2.– М.: Анупис; ТОО “ВИЛАД”, 1995.– 480 с.
5. Дмитриев Е., Ладейкин В. Путь к миру на Ближнем Востоке.– М.: Междунар. отношения, 1974.– 248 с.
6. Дюпюи Э. Р., Дюпюи Т. Н. Всемирная история войн. Кн. 4. 1925 г. – 1997 г.– СПб.; М.: Полигон – АСТ.– 2000.– 1120 с.
7. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 до наших днів / Пер. з фр. Є. Маричева та ін.– К.: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003.– 906 с.
8. История дипломати. Т. 5. Кн. 1 / Под ред. Громыко А. А.– М.: Политиздат, 1974.– 766 с.
9. История еврейского народа / Под ред. Ш. Эттингера.– М.: Мосты культуры, 2002.– 686 с.
10. Козицький А. М. Новітня історія Азії та Африки. (1918–1999): Курс лекцій.– Л.: Афіша; Вид-во наук.-техн. л-ри, 2000.– 159 с.
11. Деян М., Тевет Ш. Арабо-израильские войны 1956, 1967.– М.: Изографус, ЭКСМО, 2003.– 496 с.
12. Примаков Е. М. Анатомия ближневосточного конфликта.– М.: Мысль, 1978.– 328 с.
13. Смирнов А. И. Израиль в огне джихада.– М.: Вече, 2004.– 416 с.
14. Хазанов М. Е. ООН и Ближневосточный кризис.– М.: Междунар. отношения, 1983.– 174 с.

Статтю подано до редколегії
10.07.2008 р.

